

خودمردم‌نگاری، شیوه پژوهشی نوین در توان‌بخشی و سلامت (بخش اول)

اعظم نقوی^۱، اسماعیل محمدی^۲

مقاله مروری

چکیده

خودمردم‌نگاری شیوه‌ای پژوهشی است که مفهوم «خود» را در یک بافت اجتماعی مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهد. این شیوه که به طور سنتی در پژوهش‌های علوم اجتماعی مورد استفاده قرار می‌گیرد، به تازگی در حیطه سلامت نیز جای خود را باز کرده است. هدف از انجام پژوهش حاضر، معرفی روش پژوهش خودمردم‌نگاری و کاربرد آن در پژوهش‌های توان‌بخشی و سلامت بود. جهت معرفی این شیوه، مروری بر تعاریف، انواع، فرایندها، مسایل اخلاقی و روش نگارش یافته‌های خودمردم‌نگارانه با نگاهی بر مقالات چهره‌های شاخص در این زمینه انجام گرفت. خودمردم‌نگاری نوعی پژوهش کیفی است که تجارب شخصی را به فرهنگ عمومی پیوند می‌زند. متخصصانی که دارای نوعی محدودیت و ناتوانی هستند، با استفاده از این شیوه می‌توانند جامعه بزرگ‌تر را از نیازهایشان آگاه سازند و از این طریق، مدافعی برای برنامه‌های توان‌بخشی مناسب با گروه خاصی که به آن تعلق دارند، باشند. مرور مقالات نشان داد که توجه به نظر تخصصی فردی که دارای نوعی از محدودیت است، ارزش بسزایی برای سایر متخصصان دخیل در امر سلامت و توان‌بخشی دارد.

کلید واژه‌ها: روش تحقیق، پژوهش توان‌بخشی، خودمردم‌نگاری، ناتوانی

ارجاع: نقوی اعظم، محمدی اسماعیل. **خودمردم‌نگاری، شیوه پژوهشی نوین در توان‌بخشی و سلامت (بخش اول).** پژوهش در علوم توانبخشی ۱۳۹۴؛ ۱۱ (۶): ۴۲۴-۴۱۸

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۷/۲۰

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۴/۲۴

دهند. همچنین، خودمردم‌نگاری امکان تجزیه و تحلیل تخصصی و علمی نیازها و انتظارات استفاده‌کنندگان از خدمات را از دیدگاه خود آنان فراهم می‌سازد (۴). مطالعه حاضر در پی این بود که با استفاده از شیوه خودمردم‌نگاری، تجارب نویسنده دوم از زندگی با نقص بینایی را مورد تجزیه و تحلیل قرار دهد. این پژوهش در دو بخش ارایه گردید: در بخش اول، خودمردم‌نگاری به عنوان یکی از شیوه‌های نوین پژوهش و نگارش معرفی شد و در بخش دوم کاربرد این شیوه در حیطه توان‌بخشی با ارایه نمونه‌ای از خودمردم‌نگاری بر اساس روایت زندگی نویسنده دوم ارایه گردید.

مواد و روش‌ها

الف) خودمردم‌نگاری به عنوان فرایند و تولید

اغلب پژوهشگران از استفاده از تجارب زندگی خود به عنوان دانش و تخصصی در دسترس غافل شده‌اند و این تجارب را به عنوان مسایل فرعی در نظر می‌گیرند؛ در حالی که همین تجارب می‌تواند داده‌های غنی پژوهشی باشد (۵). یکی از شیوه‌های استفاده از این داده‌های غنی، شیوه خودمردم‌نگاری است. خودمردم‌نگاری به معنای توصیف و تحلیل نظام‌دار (گرافیک) تجارب شخصی (آتو) با نگاهی به وضعیت فرهنگی و مردمی (اتنو) نویسنده می‌باشد (۶) و نوعی روایت است که «خود» را درون یک بافت فرهنگی- اجتماعی قرار می‌دهد و توصیف می‌کند (۷). خودمردم‌نگاری روی طیفی قرار می‌گیرد که در یک سوی

مقدمه

بین ۴۰ تا ۶۰ درصد جمعیت جهان دچار نوعی بیماری مزمن هستند و تخمین زده می‌شود که حدود ۱۵ درصد (یک میلیارد نفر) در جهان دچار نوعی ناتوانی (Disability) باشند (۱). ابتلا به بیماری مزمن و یا داشتن ناتوانی، تأثیر اساسی بر زندگی و بهزیستی فرد مبتلا، خانواده، دوستان و جامعه دارد و اغلب ممکن است تأثیر منفی بر تحصیلات، مشارکت اجتماعی و کیفیت زندگی فرد بگذارد (۲، ۱). اکثر مطالعات در حیطه توان‌بخشی و سلامت توسط افرادی صورت گرفته است که گرچه در زمینه مورد پژوهش متخصص بوده، اما تجربه ناتوانی و معلولیت نداشته‌اند. بنابراین، مطالعات علمی که توسط افراد مبتلا به نوعی ناتوانی در زمینه زندگی و تجاربشان صورت می‌گیرد، از ارزش والایی برخوردار می‌باشد. خودمردم‌نگاری (Autoethnography) یکی از شیوه‌های پژوهشی است که به متخصصان در امور مختلف اجازه می‌دهد تا با استفاده از تجارب شخصی خود، وقایع مورد نظرشان را مورد تجزیه و تحلیل قرار دهند. این شیوه که به طور سنتی در حیطه انسان‌شناسی و علوم اجتماعی قرار می‌گیرد، در سال‌های اخیر طرفدارانی در حیطه‌های مربوط به سلامت مانند پزشکی، توان‌بخشی، روان‌شناسی و مشاوره پیدا کرده است (۳).

خودمردم‌نگاری به افراد دارای ناتوانی این امکان را می‌دهد که به عنوان نماینده گروهی که به آن تعلق دارند و مشارکت‌کننده‌ای فعال در سیستم سلامت و توان‌بخشی، شرایط موجود در سیستم را به جامعه بزرگ‌تر انعکاس

۱- استادیار، گروه مشاوره، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

۲- کارشناس ارشد، گروه مشاوره، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

نویسنده مسؤول: اعظم نقوی

Email: naghaviarz@yahoo.com

آن، نویسنده از تجارب خود می‌گوید و در سوی دیگر تجاربش را در کنار تجارب شرکت‌کنندگان در پژوهش به تصویر می‌کشد (۳). این شیوه جدید پژوهش و نگارش، شیوه‌های سنتی و استاندارد پژوهش را به چالش می‌کشد و بسیار بحث‌برانگیز است (۸). در دهه ۱۹۸۰، محققان علوم اجتماعی ارتباطات جدیدی را بین نویسندگان، خوانندگان و متن کشف کردند و بیان نمودند که روایات بیان شده توسط افراد اغلب پیچیده، سازنده و پدیده‌هایی معنی‌دار هستند که درس اخلاق داده، شیوه‌های منحصر به فرد تفکر و احساس را معرفی کرده، به مردم کمک می‌کند که خود و دیگران را درک کنند (۹). خودمردم‌نگاران به دنبال یافتن شیوه‌هایی هستند که از طریق آن بتوانند بر اساس تجارب شخصی خود، دانش معنی‌دار و قابل دسترسی را برای عموم فراهم سازند و پژوهش‌هایی طراحی کنند که با استفاده از روایات، خوانندگان را نسبت به مسایل عمیق افراد متفاوت حساس سازند (۶).

خودمردم‌نگاری از شیوه‌های سنتی پژوهش که بیشتر مبلغ دیدگاهی سفیدپوستانه، مردانه، از طبقات بالا و متوسط، مسیحی و افراد توانا هستند، به شدت انتقاد می‌کند و دریچه جدیدی به جهان پژوهش باز می‌کند که در آن از تعاریف غیر منصفانه اجتناب می‌شود و معتقد است که آنچه پژوهشگر از «خود» درک می‌کند، بر تفسیر او از وقایع و نوع مطالعه وی تأثیر می‌گذارد (۱۰). Foley استدلال می‌کند که در خودمردم‌نگاری باید از نوعی نگارش ساده و صدایی شخصی استفاده شود (۱۱). چنین استدلالی به طور واضحی درصدد شکستن نوع سنتی و رسمی نگارش علمی است. خودمردم‌نگاری زبان ساده را بر زبان علمی ارجحیت می‌دهد (۳). Richardson می‌گوید: پژوهش علمی که تنها برای تعداد معدودی در دسترس و قابل فهم باشد، نوعی خودکشی علمی است؛ در حالی که نوشتن از تجارب شخصی به زبان ساده، پژوهش علمی را در دسترس جامعه علمی بزرگ‌تری قرار می‌دهد (۱۲).

از میان خودمردم‌نگاری‌های مشهور می‌توان تجربه Ellis و Bochner از سقط جنین (۱۳) و مرگ همسرش (۱۴) را جهت توضیح آسیب‌پذیری نام برد. Ellingson از مطالعه خودمردم‌نگاری برای بررسی تجربه شخصی خود از سرطان استفاده نمود و توضیح داد که چگونه این شیوه به او کمک کرده است تا بیماری را از دیدگاه‌های مختلف نگاه کند و درک جامعی از تجارب انسانی داشته باشد (۱۵). مطالعه Halley در مورد تجارب دوران کودکی (۱۶)، Frank در مورد تجربه سرطان (۱۷)، Sparkes در مورد تجربه خود به عنوان یک ورزشکار آسیب دیده (۱۸) و در نهایت مطالعه Camden-Pratt از تجربه داشتن والدین مبتلا به بیماری اعصاب و روان (۱۹)، از جمله سایر خودمردم‌نگاری‌های مهم هستند.

خودمردم‌نگاران نباید تنها به روش‌ها و پیشینه تحقیق برای تجزیه و تحلیل روایات خود متکی باشند، بلکه باید برای شیوه‌هایی که دیگران این پدیده را تجربه کرده‌اند، ارزش قایل شده و آن‌ها را با تجارب شخصی خود جهت توضیح لایه‌های فرهنگ تلفیق نمایند؛ به نحوی که این پدیده‌ها برای افراد درون و بیرون فرهنگ قابل لمس باشد (۶).

ج) نگارش خودمردم‌نگاری

خودمردم‌نگاری می‌تواند مثل یک زندگی‌نامه زیبا و خاطره‌انگیز باشد، خواننده را درگیر کند و از روش‌های داستان‌گویی مثل شخصیت‌پردازی، صحنه‌پردازی و زمان‌بندی داستان استفاده نماید (۲۴). زبان مورد استفاده برای زندگی‌نامه می‌تواند اول شخص باشد، به خصوص زمانی که نویسنده خود شاهد موضوعی بوده و یا موضوعی را «زندگی» کرده است (۲۵). زندگی‌نامه به صورت دوم شخص نیز نوشته می‌شود تا خواننده را وارد فضای داستان کند و او را وادار سازد که همراه با نویسنده وقایع را مشاهده نماید (۲۶). استفاده از زبان سوم شخص زمینه را برای ایجاد تعامل، گزارش یافته‌ها و بیان آنچه دیگران گفته‌اند یا شنیده‌اند، آماده می‌سازد (۲۵).

مردم‌نگاران توصیف عمیقی از فرهنگ ارایه می‌دهند و هدف چنین

خودمردم‌نگاری از شیوه‌های سنتی پژوهش که بیشتر مبلغ دیدگاهی سفیدپوستانه، مردانه، از طبقات بالا و متوسط، مسیحی و افراد توانا هستند، به شدت انتقاد می‌کند و دریچه جدیدی به جهان پژوهش باز می‌کند که در آن از تعاریف غیر منصفانه اجتناب می‌شود و معتقد است که آنچه پژوهشگر از «خود» درک می‌کند، بر تفسیر او از وقایع و نوع مطالعه وی تأثیر می‌گذارد (۱۰). Foley استدلال می‌کند که در خودمردم‌نگاری باید از نوعی نگارش ساده و صدایی شخصی استفاده شود (۱۱). چنین استدلالی به طور واضحی درصدد شکستن نوع سنتی و رسمی نگارش علمی است. خودمردم‌نگاری زبان ساده را بر زبان علمی ارجحیت می‌دهد (۳). Richardson می‌گوید: پژوهش علمی که تنها برای تعداد معدودی در دسترس و قابل فهم باشد، نوعی خودکشی علمی است؛ در حالی که نوشتن از تجارب شخصی به زبان ساده، پژوهش علمی را در دسترس جامعه علمی بزرگ‌تری قرار می‌دهد (۱۲).

از میان خودمردم‌نگاری‌های مشهور می‌توان تجربه Ellis و Bochner از سقط جنین (۱۳) و مرگ همسرش (۱۴) را جهت توضیح آسیب‌پذیری نام برد. Ellingson از مطالعه خودمردم‌نگاری برای بررسی تجربه شخصی خود از سرطان استفاده نمود و توضیح داد که چگونه این شیوه به او کمک کرده است تا بیماری را از دیدگاه‌های مختلف نگاه کند و درک جامعی از تجارب انسانی داشته باشد (۱۵). مطالعه Halley در مورد تجارب دوران کودکی (۱۶)، Frank در مورد تجربه سرطان (۱۷)، Sparkes در مورد تجربه خود به عنوان یک ورزشکار آسیب دیده (۱۸) و در نهایت مطالعه Camden-Pratt از تجربه داشتن والدین مبتلا به بیماری اعصاب و روان (۱۹)، از جمله سایر خودمردم‌نگاری‌های مهم هستند.

خودمردم‌نگار اصول خود زندگی‌نامه‌نویسی (Autobiography) و مردم‌نگاری (Ethnography) را تلفیق می‌کند تا نوشته‌ای را خلق کند که هم جنبه روش‌شناختی و فرایند پژوهش در آن مهم باشد و هم نوعی نگارش و تولید جدید است. بنابراین، به منظور توضیح روش خودمردم‌نگاری، ابتدا لازم است مرور کوتاهی بر زندگی‌نامه‌نویسی و مردم‌نگاری نمود.

خودزندگی‌نامه‌نویسی به معنای نوشتن زندگی‌نامه شخصی با نگاهی به گذشته به صورت انتخابی در مورد برخی از تجارب گذشته است. در بیشتر موارد نویسنده به تنهایی درگیر این تجارب نبوده است، بلکه خاطرات وی مونتازی از ادراک گذشته وی می‌باشد. در هنگام نوشتن زندگی‌نامه شخصی، نویسنده ممکن است با افراد آگاه صحبت کند و از مدارک دیگر مثل عکس، یادداشت، فیلم و

چگونه جمع‌آوری داده‌ها و فرایند تحلیل آن‌ها به طور هم‌زمان انجام گرفته است و پژوهش‌های موجود را به عنوان منابع مورد سؤال یا مورد مقایسه‌ای در نظر می‌گیرد نه به عنوان ابزاری برای اندازه‌گیری واقعیت. روایات چند بعدی، از عکس‌های قدیمی، انعکاس صداهای ضبط شده و درون‌نگری استفاده می‌کند و از خواننده می‌خواهد که وارد تجربیات برآمده از انجام و نوشتن پروژه شود و خود متن و داستان را به اندازه تحلیل انتزاعی آن مهم بداند (۲۸، ۶).

۶. مصاحبه تعاملی (Interactive interviews)، درک عمیق و صمیمانه‌ای از تجارب افراد همراه با مسایل حساس و عاطفی آن‌ها در اختیار ما می‌گذارد. مصاحبه‌های تعاملی، تلاش‌های همکارانه‌ای بین پژوهشگر و مصاحبه شونده هستند و فعالیت‌هایی پژوهشی به شمار می‌روند که در آن پژوهشگر و شرکت کننده مسایل را طی یک گفتگو در مورد یک موضوع خاص بررسی می‌کنند. مصاحبه تعاملی اغلب شامل جلسات متعدد در بافت رابطه‌ای عمیق بین مصاحبه‌گر و مصاحبه شونده ایجاد می‌شود. تأکید چنین شیوه‌ای بر این نکته است که از تعاملات موجود در مصاحبه و داستان‌هایی که هر کدام وارد موضوع می‌کنند، چه چیزی می‌توان آموخت (۶).

۷. مشابه با مصاحبه تعاملی، خودمردم‌نگاری جامعه‌ای (Community autoethnography)، تجارب شخصی پژوهشگر را جهت نشان دادن این که چگونه یک جامعه مسایل خاص اجتماعی- فرهنگی را آشکار می‌سازد، مورد استفاده قرار می‌دهد. بنابراین، خودمردم‌نگاری جامعه‌ای نه تنها پژوهش در جامعه را تسهیل می‌کند، بلکه فرصتی را برای امکان مداخلات فرهنگی و اجتماعی فراهم می‌سازد (۲۹، ۶).

۸. روایات اشتراکی (Co-constructed narratives) که در آن ابتدا فرد تجربه خود را می‌نویسد و سپس افراد دخیل در تجارب، داستان‌ها را با هم به اشتراک می‌گذارند و با ارایه واکنش نسبت به داستان‌های یکدیگر، آن‌ها را کامل می‌کنند. روایات اشتراکی، ارتباطات را به عنوان امور ناقص و فرار گرفته در طول زمان می‌بیند که به طور اشتراکی نوشته شده است. فعالیت‌های مشترک، ساختار پژوهش‌های اشتراکی را تشکیل می‌دهند (۳۰، ۶).

۹. روایات شخصی (Personal narratives)، داستان‌هایی در ارتباط با نویسنده است. در این شیوه نویسنده خود را به عنوان پدیده مشاهده می‌کند و روایات را به طور واضح و روشن، به نحوی که به طور خاص بر جنبه‌های تحصیلی، تحقیقی و شخصی زندگی‌اش تأکید می‌کند، به رشته تحریر درمی‌آورد (۳۱). این روش یکی از بحث برانگیزترین شیوه‌های نگارش خودمردم‌نگاری است، به خصوص اگر با تجزیه و تحلیل و پیشینه تحقیق همراه نشده باشد. خودمردم‌نگاران برای درک پدیده‌های اجتماعی و فرهنگی بر زندگی شخصی خود تمرکز می‌کنند و اغلب احساسات خود را وارد تحلیل‌ها می‌نمایند. در این شیوه نویسنده که تاکنون در بافت اجتماعی قرار داشته است، «خود» را به عنوان موضوع پژوهش قرار می‌دهد و نزدیک‌ترین تجربیاتش را همان‌گونه که دیگران ممکن بود تجزیه و تحلیل کنند، مورد مطالعه قرار می‌دهد (۷). پژوهشگر خود را به عنوان موضوع قرار می‌دهد و سعی می‌کند دنیای اطراف را فراتر از خود درک کند. چنین روایت‌هایی از خود، پاسخگوی انتقاد شدید از پژوهش‌های سنتی است که قادر به ادغام تجارب شخصی در تجزیه و تحلیل پدیده‌های اجتماعی و فرهنگی نیستند.

۵) ضرورت و اهمیت خودمردم‌نگاری

نوشتن، راهی برای آموزش و یک روش پژوهش است (۱۲). نوشتن داستان‌های

توصیفی، تسهیل درک فرهنگ برای افراد در درون و بیرون فرهنگ است. برای ایجاد چنین درکی، مردم‌نگار اشکال مختلف تجارب فرهنگی، احساسات، داستان‌ها و اتفاقات تکراری را آن‌گونه که در یادداشت‌های میدانی، مصاحبه‌ها، مدارک و مصنوعات مشاهده کرده است، توصیف می‌کند (۲۷، ۲۳). پژوهشگری که به روش خودمردم‌نگاری می‌نویسد، سعی می‌کند توصیف عمیق و دقیقی از تجارب شخصی و بین شخصی را در یک متن زیبا و ادبی ارایه دهد. خودمردم‌نگاران درصدد هستند با چنین توصیفی، نه تنها به تجارب شخصی و فرهنگی معنا بخشند، بلکه با تولید متون قابل دسترس، داستان خود را به گوش افراد بیشتر و متنوع‌تری برسانند و نه فقط متخصصان خاص؛ هدفی که در پژوهش‌های سنتی مدنظر قرار نمی‌گیرد (۲۰).

د) روش‌ها و رویکردهای خودمردم‌نگاری

Ellis و همکاران روش‌های متنوع پژوهش و نگارش خودمردم‌نگاری را به شرح زیر طبقه‌بندی کردند (۶):

۱. مردم‌نگاری بومی (Indigenous/ native ethnographies) که در آن یک مردم‌نگار داستان‌های فرهنگی و شخصی خود را مطالعه می‌کند و به رشته تحریر درمی‌آورد. مردم‌نگاران بومی، افراد گروه اقلیت هستند که گروه مردمی خود را مورد مطالعه قرار می‌دهند. هدف این افراد، تغییر تفکری است که افراد گروه اکثریت یا تولید کنندگان دانش در رابطه با آنان دارند. مردم‌نگاران بومی معتبرتر از سایر افراد در نظر گرفته می‌شوند؛ چرا که ادعا می‌شود آنان بیش از سایر مردم نماینده دنیای مورد مطالعه خود هستند و بهتر از آن‌ها قادر به بازنمایی معتبر این دنیا هستند (۷).

۲. مردم‌نگاری روایتی (Narrative ethnographies) مربوط به متونی است که به شکل داستان تجارب مردم‌نگار را با توصیف‌ها و تجزیه و تحلیل از دیگران می‌آمیزد. در اینجا تأکید مردم‌نگار بر مطالعه دیگران است که تا حدی از طریق تماس محقق با اعضای جامعه صورت می‌گیرد و روایت‌ها با تحلیل الگوها و فرایندها انجام می‌شود (۶).

۳. مصاحبه انعکاسی و دوگانه (Reflexive/ dyadic ethnographies) بر معانی و پویایی‌های هیجانی که از متن مصاحبه برمی‌آید، متمرکز است. گرچه تمرکز بر مشارکت کننده و داستان اوست، اما جملات، احساسات و افکار پژوهشگر نیز در نظر گرفته می‌شود. به عنوان مثال، انگیزه‌های شخصی برای انجام یک پروژه، دانش در مورد موضوع مورد مطالعه، پاسخ‌های هیجانی وی به یک مصاحبه و تغییرات شخصی پژوهشگر در طی مصاحبه‌ها، همگی جزء این موارد هستند. اگرچه تجربه پژوهشگر در این شیوه موضوع اصلی تمرکز نیست، انعکاس‌های شخصی لایه‌های بیشتری به آنچه در مورد شرکت کنندگان در پروژه گفته شده است، اضافه می‌کند (۶).

۴. مردم‌نگاری انعکاسی (Reflexive ethnographies) بیانگر آن است که چگونه یک پژوهشگر در طی انجام پروژه تغییر یافته است. این نوع مردم‌نگاری روی طیفی از شروع پروژه به شکل زندگینامه شخصی مردم‌نگار و حرکت به سمت مطالعه فرهنگ و زندگی افراد شرکت کننده متمرکز است. در این نوع پژوهش، زندگی شخصی، هیجان‌ات و تجارب نویسنده در اولویت نیست، بلکه تجارب فرد در ارتباط با دنیای اطراف وی مدنظر قرار می‌گیرد (۷، ۶).

۵. روایات چند بعدی (Layered accounts) اغلب متمرکز بر تجارب نویسنده به همراه داده‌ها، تحلیل‌های انتزاعی و پیشینه مرتبط با آن است. این شیوه بر طبیعت فرایند پژوهش تأکید دارد. روایات چند بعدی توضیح می‌دهند که

روایی و اعتبار داده‌های خودمردم‌نگاری وجود دارد که از آن جمله می‌توان به گزارش‌گیری توسط سایر نویسندگان یا افراد متخصص اشاره نمود (۴). در این فن، نویسنده به طور پیاپی و دقیق مورد نظارت قرار می‌گیرد و سوالات متعصبانه‌ای در مورد روایات از او پرسیده می‌شود. در نهایت، نویسنده باید با استفاده از نظریه‌ها و با کمک سایر همکارانش، درک عمیقی از تجربه خود در اختیار سایر افراد بگذارد و این فرایند تفسیری می‌تواند تأمین کننده اعتبار پژوهش باشد.

ز اصول اخلاقی در پژوهش خودمردم‌نگاری

خودمردم‌نگاری ممکن است از جهات گوناگون چالش‌برانگیز باشد. ابتدا این که هنگام انعکاس زندگی شخصی، اجتناب از ذهنیت‌گرایی بسیار دشوار است. دوم این که در روایت‌های خودمردم‌نگارانه تلاش می‌شود «خود» به گونه‌ای نشان داده شود که بتواند با دیگران ارتباط مؤثری برقرار نماید. بنابراین، روایت‌ها همیشه شامل ترکیبات هویت فرد هستند و ممکن است خطری برای «خود» باشند. این مورد به خصوص در مورد خودمردم‌نگارانی صدق می‌کند که پژوهش را در پاسخ به بالادست‌های خود نوشته‌اند و از طرف دیگر، باید جوابگوی جامعه علمی نیز باشند. سوم این که مستمعان خودمردم‌نگاری یکدست و از یک رشته نیستند و مشارکت دادن نظر همه آن‌ها در گزارش امکان‌پذیر نیست. بنابراین، نویسنده خودمردم‌نگار باید با توجه به طیفی از خواننده‌ها (از جمله افرادی که در داستان وی شریک می‌باشند)، جامعه علمی و همکاران، بر مبنای اصول اخلاقی بنویسد (۳).

پژوهش‌ها در خلأ انجام نمی‌گیرند. ما درون شبکه‌ای از روابط اجتماعی با خانواده، دوستان، آشنایان و افراد دیگر زندگی می‌کنیم. بنابراین، زمانی که گزارش پژوهشی را می‌نویسیم، ناچار باید از دیگران هم بنویسیم. مکان پژوهش بیشتر پژوهش‌های خودمردم‌نگارانه در گزارش‌ها مشخص است و ارتباطات نویسنده با دیگران مد نظر قرار گرفته می‌شود. به عنوان مثال، اگر پژوهشگری در روایت خود از مادرش نام می‌برد، ما از زبان نویسنده حقایقی را در مورد مادرش می‌خوانیم و پنهان کردن یا نادیده گرفتن او در داستان غیر ممکن است. این اتفاق در مورد سایر اشخاص قابل ردگیری در جامعه (مانند رئیس یک مرکز) نیز قابل مشاهده است. به همین دلیل حفظ مسایل اخلاقی در زمینه رازداری و گمنام ماندن شرکت کنندگان در پژوهش‌های مردم‌نگاری بسیار دشوار است (۶). به منظور حفظ مسایل اخلاقی، خودمردم‌نگار لازم است متن خود را به افرادی که نامشان در داستان آورده می‌شود، نشان دهد و احساس آنان را در این رابطه جویا شود. مشابه با سایر پژوهش‌ها، پژوهشگر لازم است تا حد امکان مکان‌ها، نام‌ها و هر نوع نکته کلیدی که ممکن است منجر به شناسایی بدون رضایت فردی در روایت شود را حذف کند یا تغییر دهد؛ البته به گونه‌ای که به اساس و مفهوم روایت خدشه‌ای وارد نشود (۳۵، ۳۴).

ح کاربرد خودمردم‌نگاری در پژوهش‌های توان‌بخشی

به دلیل نوپا بودن استفاده از شیوه خودمردم‌نگاری در پژوهش‌های مرتبط با حیطه سلامت، مطالعاتی که به توضیح این نکته بپردازند که چگونه پژوهشگران حیطه توان‌بخشی می‌توانند از روش پژوهشی خودمردم‌نگاری استفاده کنند، در دنیا کمیاب است، اما تحقیقات بسیار ارزشمندی در دسترس است که در آن پژوهشگران تلاش کرده‌اند با انعکاس تجارب شخصی‌شان، موقعیت و شرایط خود را برای جامعه بزرگ‌تر به تصویر کشیده، نیازهای خود را بر اساس آنچه که زندگی کرده‌اند به دیگران بیاموزند.

شخصی می‌تواند هم برای نویسنده، هم برای خوانندگان و هم برای شرکت کنندگان یک پژوهش درمان‌بخش باشد. به عنوان مثال، Friedan در دهه ۶۰ میلادی مشاهده کرد که بسیاری از زنان خانه‌دار آمریکایی در مورد محصور شدنشان در خانه با کسی صحبت نمی‌کردند و بنابراین، فکر می‌کردند که تنها کسانی بودند که از این احساس رنج می‌بردند. Friedan شروع به نوشتن و به اشتراک گذاشتن داستان زندگی زنان کرد. نوشته‌های او نه تنها برای بسیاری از زنان درمان‌بخش بود، بلکه سر منشأ بسیاری از تغییرات فرهنگی در مورد حقوق زنان شد. بنابراین، نوشتن داستان شخصی، شرکت کنندگان در پژوهش و خوانندگان را قادر می‌سازد که واقعه، مسأله یا تجربه را مشاهده کنند و نویسنده را قادر می‌سازد که داستان‌های پنهان را شناسایی نماید. خودمردم‌نگار به عنوان یک شاهد، نه تنها با دیگران جهت رواسازی معنای دردها همکاری می‌کند، بلکه به شرکت کنندگان و خوانندگان اجازه می‌دهد که احساس اعتبار کنند و بهتر قادر به مقابله با تغییرات و یا متمایل به ایجاد تغییر شرایط شوند (۶).

و روایی داده‌ها

خودمردم‌نگاران روایی گزارش‌ها را بر این اساس بررسی می‌کنند که چگونه نویسنده، شرکت کنندگان در پژوهش و خوانندگان، روایات را درک و استفاده می‌نمایند و چگونه به آن‌ها واکنش نشان می‌دهند (۲۱). خودمردم‌نگاران اعتراف می‌کنند که حافظه جایز الخطاست و به خاطر آوردن یک واقعه همان‌گونه که تجربه شده است و به همراه تمام احساسات همراه با آن، تا حدود زیادی غیر ممکن می‌باشد. همچنین، این واقعیت را قبول دارند که افراد مختلف ممکن است وقایع را به شیوه‌های مختلفی یادآوری نمایند (۲۱). بنابراین، زمانی که اصطلاحاتی چون روایی داده‌ها، قابل استناد بودن و تعمیم‌پذیری برای پژوهش‌های خودمردم‌نگاری استفاده می‌شود، معنی و مفهومی متفاوتی با پژوهش‌های سنتی دارد.

برای یک خودمردم‌نگار، «قابل استناد بودن» اشاره به قابل باور بودن داستان دارد. آیا روایتگر تجارب تفسیر شده را بر اساس شواهد واقعی بیان کرده است؟ آیا روایتگر باور دارد که این اتفاقات واقعاً برای او رخ داده است؟ (۳۲). اعتبار داده‌ها در پژوهش‌های خودمردم‌نگاری به معنای این است که روایت ارایه شده باید به واقعیت شبیه باشد؛ به طوری که در خواننده این احساس را ایجاد کند که تجارب بیان شده شبیه به واقعیت زندگی، باور کردنی و ممکن هستند. Plummer در این رابطه بیان نمود: «این نکته مهم است که چگونه روایت ارایه شده خواننده را وارد دنیای ذهنی گوینده می‌سازد؛ به گونه‌ای که دنیا را از دید نویسنده ببیند؛ حتی دنیایی که با واقعیت هماهنگ به نظر نمی‌رسد. یک خودمردم‌نگاری، در صورتی روایت معتبری است که بتواند به خواننده کمک کند با افرادی که با وی متفاوت هستند، ارتباط برقرار کند و بتواند راهی برای بهبود زندگی خوانندگان، شرکت کنندگان یا نویسنده ارایه دهد» (۳۳).

تعمیم‌پذیری نیز برای خودمردم‌نگار اهمیت بسیاری دارد، اما نه به شکل سنتی آن، بلکه به معنای تعمیم داده‌ها به جامعه بزرگ‌تر است. در خودمردم‌نگاری، تمرکز تعمیم‌پذیری از پاسخ دهندگان یا گروه نمونه به خوانندگان منتقل می‌شود؛ به طوری که خوانندگان باید تعیین کنند آیا روایتی که می‌خوانند شبیه زندگی آن‌ها و یا شبیه زندگی کسی که می‌شناسند، است و یا این که آیا یک روایت توانسته است یک فرایند ناآشنای فرهنگی را به خوبی توضیح دهد؟ (۳۴).

Teunissen و همکاران بر این باور هستند که چندین فن برای افزایش

قرار می‌دهد.

نتیجه‌گیری

هدف از انجام پژوهش حاضر، معرفی شیوه پژوهش و نگارش خودمردم‌نگاری و کاربرد آن در پژوهش‌های توان‌بخشی و سلامت بود. مطالعه پیش رو، بخش اول این مقاله است که به معرفی این شیوه پرداخت و مقاله شماره ۲ که در همین مجله به چاپ می‌رسد، به طور کاربردی و عملی نشان می‌دهد که چگونه فرد دارای محدودیت بینایی، با استفاده از این شیوه به جامعه بزرگ‌تر آموزش می‌دهد که چه توانایی‌هایی دارد و برای رسیدن به موفقیت به چه حمایت‌هایی نیاز دارد.

در خودمردم‌نگاری، پژوهشگر به تجربه خود به عنوان نقطه شروع جمع‌آوری داده و تجزیه و تحلیل می‌پردازد و از طریق آن سعی می‌کند مسایل اجتماعی فرهنگی را بررسی نماید. این شیوه در حال حاضر نه تنها برای بررسی مسایل فرهنگی-اجتماعی، بلکه در حیطه‌های مشاوره، روان‌شناسی، سلامت و توان‌بخشی نیز به منظور بررسی طیف وسیعی از مسایلی که درمانگران، مراجعان و بیماران با آن روبه‌رو هستند، استفاده می‌شود. خودمردم‌نگاری که به انواع مختلفی همچون بومی، روایتی، انعکاسی و... انجام می‌گیرد، در پی آن است که دنیای فراتر از تجربه شخصی پژوهشگر را تجزیه و تحلیل کند و به دیگران نشان دهد که آن‌ها چگونه زندگی می‌کنند و چه تجاربی دارند. همچنین، خودمردم‌نگاری به عنوان ابزاری درمانی برای پژوهشگران نیز در نظر گرفته شده است (۳).

همچون سایر روش‌های پژوهش کیفی، این شیوه نیز با محدودیت‌هایی در تعمیم‌پذیری روبه‌رو می‌باشد و بررسی روایی داده‌های آن با پژوهش‌های کمی بسیار متفاوت است که در مقاله به آن اشاره شد. با توجه به این که پژوهش حاضر در ایران بسیار نوپا می‌باشد و در حیطه توان‌بخشی و سلامت هنوز به آن توجهی نشده است، به نظر می‌رسد حیطه پژوهشی ارزشمند و جذاب برای متخصصان و پژوهشگران در آینده باشد.

تشکر و قدردانی

بدین وسیله نویسندگان از خانم محمدی جهت بررسی روایات بیان شده و ارایه دیدگاه خود در زمینه روایی داده‌ها تشکر و قدردانی می‌نمایند.

تحقیق خودمردم‌نگاری Clifton در رابطه با تجربه‌اش از آسیب دیدگی نخاعی و مراحل توان‌بخشی، اطلاعاتی غنی در اختیار متخصصان این رشته قرار می‌دهد. او معتقد است که نوشته او به عنوان تخصصی که تجربه شخصی‌اش را از دریافت خدمات توان‌بخشی مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهد، مشارکتی اساسی در حیطه پژوهش‌های کیفی و همچنین، در حیطه توان‌بخشی مبتلایان به آسیب دیدگی نخاعی است؛ چرا که داستان زندگی او فراتر از یک داستان شخصی است. او در پایان تحقیق خود، توصیه‌های مفیدی را در زمینه مراقبت از فردی با آسیب دیدگی نخاعی ارائه می‌دهد که این توصیه‌ها ممکن است از دیدگاه متخصصانی که خود درگیر این موضوع نیستند، پنهان بماند (۳۶).

مطالعه Teunissen و همکاران در زمینه مبارزه آسیب‌پذیری و قدرت بیماران، فرهنگ درمانی حاکم بر سیستم بهداشت و سلامت هلند را به نقد کشید و از این که از بیماران بدون داشتن اطلاعات تخصصی انتظار می‌رود که تصمیم‌گیری‌های مهم انجام دهند، سلامتیشان را کنترل کنند، بیماریشان را مدیریت کنند و خودشان مسیرشان را بیابند، انتقاد کرد. آن‌ها در پژوهش خود بر اساس تجارب شخصی از ۲۷ سال زندگی با بیماری ریوی مزمن، این سؤال را مطرح کردند که آیا خودکنترلی و خودمدیریتی در سیستم بهداشتی همیشه واقع‌بینانه و امکان‌پذیر است؟ (۴).

تحقیق Williams به بررسی توان‌بخشی بزهکاران پرداخت. او بر اساس تجارب شخصی‌اش از مشاوره توان‌بخشی با بزهکاران، به بررسی لزوم توجه درمانگران به اصلاح خود قبل از اصلاح مراجعین‌شان می‌پردازد. پژوهش او برگرفته از اطلاعات دست اولی می‌باشد که در طی سال‌ها مشاهده کرده است و پیش‌جیدی را در زمینه لزوم ایجاد و حفظ اتحاد درمانی با مراجعان بزهکار در اختیار مشاوران توان‌بخشی قرار داد و این نکته را مطرح نمود که اگر روش‌ها و مداخلات استفاده شده، بزهکاران را به طور مکرر جدا و در فاصله‌ای دور قرار می‌دهد، چگونه می‌توان آن‌ها را به جامعه بازگرداند؟ وی همچنین تأکید می‌کند که شیوه خودمردم‌نگاری به متخصصان کمک می‌کند که پیوسته با تجارب و مسایل شخصی‌شان ارتباط داشته باشند و متوجه تأثیر آن بر رابطه درمانی باشند (۳۷).

ادامه مطالعه حاضر (مقاله شماره ۲) که در همین مجله به چاپ خواهد رسید، نیز به بررسی تجارب نویسنده دوم از زندگی با محدودیت بینایی می‌پردازد و اطلاعاتی غنی را در زمینه لزوم توجه به عوامل و موانعی که بر سر راه تاب‌آوری افراد با محدودیت بینایی قرار دارد، در اختیار متخصصان این امر

References

1. World Health Organization. World report on disability [Online]. [cited 2011]; Available from: URL: http://www.who.int/disabilities/world_report/2011/en/
2. Gouyet JF. Physics and fractal structures [Online]. [cited 1995 Jul]; Available from: URL: <http://www.jfgouyet.fr/fractal/fractauk/titleintro.pdf>
3. Foster K, McAllister M, O'Brien L. Extending the boundaries: Autoethnography as an emergent method in mental health nursing research. *Int J Ment Health Nurs* 2006; 15(1): 44-53.
4. Teunissen GJ, Visse M, Abma TA. Struggling between strength and vulnerability, a patients' counter story. *Health Care Analysis* 2015; 23(3): 288-305.
5. Grant A. Writing the reflexive self: an autoethnography of alcoholism and the impact of psychotherapy culture. *J Psychiatr Ment Health Nurs* 2010; 17(7): 577-82.
6. Ellis C, Adams TE, Bochner AP. Autoethnography: An overview. *Forum: Qualitative Social Research* 2011; 12(1): 1-18.
7. Butz D, Besio K. Autoethnography. *Geography Compass* 2009; 3(5): 1660-74.
8. Adams TE, Holman Jones S. Autoethnography is queer. In: Denzin N, Lincoln Y, Smith LT, Editors. *Handbook of critical and indigenous methodologies*. New York, NY: SAGE Publications; 2008. p. 373-90.
9. Adams TE. A review of narrative ethics. *Qualitative Inquiry* 2008; 14(2): 175-94.

10. Wood JT. *Gendered lives: communication, gender and culture*. Boston, MA: Cengage Learning; 2009.
11. Foley DE. Critical ethnography: The reflexive turn. *International Journal of Qualitative Studies in Education* 2002; 15(4): 469-90.
12. Richardson L. Writing: A method of inquiry. In: Denzin N, Lincoln YS, Editors. *Handbook of qualitative research*. New York, NY: SAGE Publications; 1994. p. 516-29, 923-48.
13. Ellis C, Bochner A. Telling and performing personal stories. In: Ellis C, Flaherty M, Editors. *Investigating subjectivity: research on lived experience*. New York, NY: SAGE Publications; 1992. p. 79-101.
14. Ellis C. *Final negotiations: a story of love, and chronic illness*. Philadelphia, PA: Temple University Press; 1995.
15. Ellingson LL. "Then you know how i feel!": Empathy, identification, and reflexivity in fieldwork. *Qualitative Inquiry* 1998; 4(4): 492-514.
16. Halley J. To speak of my mother. *Qualitative Inquiry* 2003; 9(1): 49-56.
17. Frank AW. *At the will of the body: reflections on illness*. Boston, MA: Houghton Mifflin; 1991.
18. Sparkes AC. Autoethnography and narratives of self: reflections on criteria in action. *Sociology of Sport Journal* 2000; 17(1): 21-43.
19. Camden-Pratt CE. *Daughters of Persephone: legacies of maternal 'madness'* [PhD Thesis]. Sydney, Australia: Western Sydney University; 2002.
20. Lloyd Goodall H. *A need to know: the clandestine history of a CIA family*. Walnut Creek, CA: Left Coast Press Inc; 2006.
21. Denzin NK. *Interpretive biography*. New York, NY: SAGE Publications; 1989.
22. Bochner AP. The functions of human communication in interpersonal bonding. In: Arnold C, Bowers JW, Editors. *Handbook of rhetorical and communication theory*. Boston, MA: Allyn and Bacon; 1984. p. 544-621.
23. Gobo G. *Ethnography*. In: Silverman D, Editor. *Qualitative research*. New York, NY: SAGE Publications; 2011.
24. Ellis C, Ellingson L. *Qualitative methods*. In: Borgatta E, Montgomery RJV, Editors. *Encyclopedia of sociology*. 2nd ed. New York, NY: Macmillan Reference USA; 2000.
25. Caulley DN. Making qualitative research reports less boring the techniques of writing creative nonfiction. *Qualitative Inquiry* 2008; 14(3): 424-49.
26. Glave T. *Words to our now: imagination and dissent*. Minneapolis, MN: University of Minnesota Press; 2005.
27. Scott-jones J. *Origins and ancestors*. In: Scott-Jones J, Watt S, Editors. *Ethnography in social science practice*. Abingdon, UK: Routledge; 2010.
28. Rambo C. Impressions of grandmother an autoethnographic portrait. *Journal of Contemporary Ethnography* 2005; 34(5): 560-85.
29. . Toyosaki S, Pensoneau C, Sandra L, Wendt NA, Leathers, K. Community autoethnography: Compiling the personal and situating whiteness. *Cult Stud Critic Method* 2009; 9(1): 56-83
30. Berg L, Trujillo N. *Cancer and death: a love story in two voices*. New York, NY: Hampton Press; 2008.
31. Tillmann LM. Body and bulimia revisited: reflections on "a secret life". *Journal of Applied Communication Research* 2009; 37(1): 98-112.
32. Bochner A. Perspectives on inquiry III: The moral of stories. In: Knapp ML, Daly JA, Editors. *Handbook of Interpersonal Communication*. New York, NY: SAGE Publications; 2002. p. 73-101.
33. Plummer K. The call of life stories in ethnographic research. In: Atkinson P, Delamont S, Coffey A, Lofland J, Lofland L, Editors. *Handbook of ethnography*. New York, NY: SAGE Publications; 2007. p. 395-406.
34. Ellis C, Bochner A. Autoethnography, personal narrative, reflexivity. In: Denzin NK, Lincoln YS, Editors. *Handbook of qualitative research*. New York, NY: SAGE Publications; 2000. p. 733-68.
35. Tullis Owen JA, McRae C, Adams TE, Vitale A. Truth troubles. *Qualitative Inquiry* 2009; 15(1): 178-200.
36. Clifton S. Grieving my broken body: an autoethnographic account of spinal cord injury as an experience of grief. *Disabil Rehabil* 2014; 36(21): 1823-9.
37. Williams DJ. Autoethnography in offender rehabilitation research and practice: addressing the "Us vs. them" problem. *Contemporary Justice Review*: 2006; 9(1): 23-38.

Abstract Autoethnography: A New Research Method in Health and Rehabilitation Studies (The First Part)

Azam Naghavi¹, Esmail Mohammadi²

Abstract

Review Article

Autoethnography is a research method that analyzes the self within a social context. This method, which has been traditionally used in sociological research, has recently found its place in health research. The aim of this research was to introduce autoethnography and its application in health and rehabilitation fields. In the present study, articles of prominent researchers in autoethnography were reviewed and definitions, procedures, ethical principles, and writing styles of this method were introduced. Autoethnography is a qualitative research method that connects individual experience to popular culture. Using this method, professionals with disability can make the broader community aware of their needs, and thus, become an advocate for suitable rehabilitation programs for the group they belong to. Consideration of the first-hand experiences and views of individuals with disability has important implications for health and rehabilitation professional.

Keywords: Research method, Rehabilitation research, Autoethnography, Disability

Citation: Naghavi A, Mohammadi E. **Abstract Autoethnography: A New Research Method in Health and Rehabilitation Studies (The First Part)**. J Res Rehabil Sci 2016; 11(6): 418-24

Received date: 15/07/2014

Accept date: 12/10/2014

1- Assistant Professor, Department of Counseling, School of Educational Sciences and Psychology, University of Isfahan, Isfahan, Iran

2- Department of Counseling, School of Educational Sciences and Psychology, University of Isfahan, Isfahan, Iran

Corresponding Author: Azam Naghavi, Email: naghaviaz@yahoo.com